

dindersi.tk

CELALETTİN ÖKTEN 1882-1961

1882

Trabzon'da 1882 yılında dünyaya gelen Celeleddin Ökten, babasını ve annesini küçük yaşta kaybetmesinin ardından babaannesi tarafından büyütüldü. **Darülfünun Edebiyat Şubesinden 1911'de mezun olan** Celeleddin Ökten, bunun ardından İstanbul'da öğretmen olarak görev yapmaya başladı. İlimi bilgisi ve olgun kişiliği sayesinde kısa zamanda "Celal Hoca" unvanıyla anılmaya başlanan Celeleddin Ökten, kentin çeşitli okullarında edebiyat, felsefe ve mantık dersleri verdi.

1910
-25

1909 yılından itibaren başlayan hocalık hayatında imam hatip mekteplerinde fiili olarak görev alması **1924'te açılan ve yukarıda sözü edilen İmam Hatip Mekteplerinden İstanbul İmam Hatip Mektebi'ne 1925'te Arapça muallimi olarak atanmasıyla başlar.** Aynı yıl, burada 4 yıllık ortaokul düzeyinde olan İmam Hatip Mekteplerinin birkaç yıllık ilaveyle lise düzeyine çıkarılması ve böylece buradan mezun olanların **Darülfünun İlahiyat Fakültesi'ne girebilmelerine imkân sağlanmasına yer verilen bir rapor hazırlanır. Bu raporda imzası bulunan müdür ile Celal Hoca'nın da içinde bulunduğu 15 hocanın görevine son verilir.**

1925
-34

Bu olaydan iki ay kadar sonra, Celal Hoca suçsuz bulunmuş ama İstanbul İmam Hatip Mektebi'ne değil başka bir okula, **İstanbul Sultanisi'ne Arapça Muallimi olarak tayin edilmiştir. Burada üç yıl daha devam ettiği Arapça muallimliği, Arapça derslerinin kaldırılması ile son bulmuştur.** Celal Hoca, dört ay sonra Adana Erkek Muallim Mektebi Din Dersi muallimliğine tayin edilmişse de Adana'ya gitmemiştir. Bundan sonra yeni görev yeri için dokuz ay beklemek durumunda kalmış ve nihayet **1 Eylül 1930'da Üsküdar Orta Mektebi'nde Türkçe muallimliğine tayin edilmiştir. Daha sonra tayinini bulunduğu yakaya aldırarak dört yıl boyunca ortaokullarda Türkçe dersleri vermiştir.**

1934
-47

Ekim 1934'ten itibaren beş yıl Kabataş Lisesi'nde Yurt Bilgisi dersleri vermiştir. Daha sonra Gelenbevî Ortaokulu'nda üç yıla yakın bulunmuştur. **16 Aralık 1942'de başlayan Vefa Lisesi'ndeki Edebiyat ve Felsefe muallimliği ise emekli olduğu 1 Ağustos 1947 tarihine kadar devam etmiştir.** Böylece Celal Hoca, Arapça muallimliği ile başladığı mesleğinden Edebiyat muallimi olarak emekli olmuştur.

1940
-50

Celal Hoca'nın din eğitimi sahasında bilhassa İmam Hatip Okulları projesindeki aktif rolü, emekliliğinden sonra, 1940'lı yılların sonlarına doğru netleşir. Zira 1924'ten sonra din eğitimi sahasında yaşanan sıkıntılar 1940'ların sonlarına doğru ülkede bir din eğitimi ve iyi yetişmiş din adamı ihtiyacını ortaya koymaktadır. **Bu durumu zamanın Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki'nin (v.1951) vefatından yaklaşık bir ay önce Aralık 1950'de yazdığı meşhur raporda görmek mümkündür.**

RAPOR

Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Tevhid-i Tedrisat'la taahhüt eylediği vazifeyi yapmamış, yapamamış ve Diyanet İşleri Başkanlığını yakinen ilgilendiren dinî vazifelerde istihdam edecek hiçbir eleman vermemiş olması, Başkanlığın da bu güne kadar din adamları yetiştirecek mesleki bir müesseseye sahip bulunmaması yüzünden **bugün memleketin birçok yerlerinde hakiki ve münevver din adamı bulmak şöyle dursun, camilerde mihraba geçerek halka namaz kıldırarak, minbere çıkıp hutbe okuyacak bir imam ve hatip bile bulunmamaktadır.**

RAPOR

Bazı köylerimizde, ölenlerin teçhiz ve tekfini ile ebedi istirahatlarına tevdi gibi en basit dinî bir vazifeyi ifa edecek kimseler dahi bulunmamakta ve cenazelerin kaldırılmadan günlerce ortada kalmakta olduğu senelerden beri işitilmekte ve görülmektedir...

RAPOR

Diğer cihetten bugün birtakım batıl akide ve yalancı tarikatların sinsi sinsi ve fakat sistemli denecek surette memleketin hemen her köşesinde yayılmakta ve üremekte olduğu bir vakıdır... Sonra kökleri dışarıda olan dinî, ictimâî, siyasî bir takım yabancı akîde ve mezheplere mensup kimselerin muhtelif şekiller ve vasıtalarla yaptıkları propagandalar ve yayınladıkları eserler de halk üzerinde çok kötü tesirler yapmaktadır...

RAPOR

Yirmi altı seneden beri (1924-1950) çocuklarımız hakiki bir din ve ahlak terbiyesinden mahrum olarak ve içi bomboş ve herhangi menfi bir tesiri kabule müsait bir halde yetişmektedir... ... Buhranın sebebi, maneviyata vurulan darbedir. Şu halde buhranın tek çaresi de maneviyata layık olduğu ehemmiyeti vermektir."

1949

Din eğitiminin resmi planda ele alınması bağlamında atılan **ilk adım 1949'da 10 ilde açılan 10 ay süreli İmam Hatip Kursları olmuştur.** İşte bu kurslardan İstanbul'dakinin müdürlüğüne Celal Hoca getirilmiş, hoca bu kursta aynı zamanda **Akaid, Ahlak ve Hutbe derslerini okutmuştur.** Celal Hoca, ihtiyacın bu kurslarla karşılanamayacağını: "Bu on aylık kursta talebelere ancak ezan okuması öğretilir, bu süre zarfında imam, müezzin yetişmez" sözleriyle ifade etmiştir.

1950

Celal Hoca, bunun üzerine hayalindeki İmam Hatip Okulu programını hazırlamaya başlamış ve programı hazırlarken yakın dostları ile de istişareler yapmıştır. Sonunda detayları ile hazırlanan programı Milli Eğitim Bakanlığı'na götürmüş ve dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri ile görüşmüştür. **Tevfik İleri, bu görüşmeler esnasında Celal Hoca'ya çok hürmetkâr davranmış ve onun ilminden ve fikirlerinden istifade etmeye çalışmıştır. Bakan ile yapılan görüşmeler sonrasında konu Talim Terbiye Kurulu'na havale edilmiştir.**

Ali Ulvi Kurucu (v. 2002), İmam Hatip Okullarının açılması için Celal Hoca'nın Ankara'da yaşadıklarını özetle şöyle anlatmaktadır:

"Celâl Hoca merhum, hak yolunda mücadeleci, azimli, kararlı bir insandı. İmam Hatip Okulları'nın Türkiye'de ilk açılışı onun azmi ve ısrarı sayesinde, lütf-i İlâhî'nin tecellisi ile olmuştur, dersek mübalağa etmiş olmayız.

Bu bahsi fakir, kendisinden muhtelif zamanlarda dinlediğim şekilde, tarihe emanet etmek isterim... **İşte Celal Hocamızın Ankara'da Tâlim Terbiye Kurulu'ndan İmam Hatip Okullarının açılmasına dair izin alınışının, Hoca'nın ağzından dinleyip de bugün hatırlayabildiğim hikâyesi:**

"Memleketimizde 1940'lı yıllarda, halkın ağzında dolaşan bir söz vardı: **'Cenazelerimizi yıkayacak imam kalmayacak!'** Bu söylentide doğruluk payı vardı. Bazı köylerde imam olmadığı ve ölenlerin yıkanıp gömülmesi için yakın köylerden imam gelmesinin beklendiği bilinen bir şeydi. Zaman geçtikçe, bu halin daha kötüleşeceği de belli idi. Hâlbuki asıl tehlike bu değildi. Cenazenin üzerine bir teneke su atarsın yahut bir havuza, bir göle batırırsın yıkarsın. Avam: 'Cenazemizi yıkayacak hoca kalmadı' der; hocalığı, cenaze namazından ibaret bilir. **Fakat asıl tehlike şu idi ki: Milletın imanını yıkayacak, ruhunu yıkayacak, aklını yıkayacak hoca kalmamıştı; kalmayacaktı.** Memleketin imanını yıkayan, koruyan, Mustafa Sabri Efendiler, Hamdi Efendiler, Naim Beyler, Akif Beyler, Ferid Beyler, İzmirli İsmail Hakkı Beyler gitmişti. Memleketin imanı gidiyordu. Memleket, sade cehaletin değil, küfrün istilâsına giriyor; küfrün silindiri altında eziliyor, eriyordu...

Ne yapıp edip, küfrün kalesinde bir delik açmak için, bir İmam Hatip Okulunun açılmasına arkadaşlarla karar verdik... Elimde baston, rahatsız halimle trene bindim Ankara'ya gittim. **O günün Maarif Vekili olan Tevfik İleri merhum, talebelerimden idi. Terbiyeli bir talebe idi. Beni unutmamıştı...** Daha önce de onun tavassutu ile Başbakan Adnan Menderes'in oğullarına Kur'ân-ı Kerîm okutmak, dinî bilgiler öğretmek için beni tâyin etmişlerdi. O işin de tek âmili Tevfik İleri idi. Adnan Bey'in oğullarının İstanbul'da olduğu günlerde, Hâriciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun evine gider, çocuklara ders verirdim. Bunu herkes de bilmez.

Tevfik İleri ile daha önce konuşmuştum, **"Hocam Ankara'ya gelin. Ümit ederim ki, inşallah bu İmam Hatip kararını çıkarırız."** demişti. Ankara'da bir otelde kaldım. Günler geçiyor, Tevfik İleri'nin verdiği emirler, Tâlim Terbiye Dairesinden bir türlü çıkmıyor. Bekle bekle bir ses yok... Tevfik İleri'nin talebem olması, gelin demesi, bana güç vermişti. Fakat işin bu kadar zor olacağı, Masonların, Dönmelerin Bakan'ı dahi dinlemeyecekleri hesapta yoktu. Bir ay uzayacağını ise hiç beklemiyordum...

Müdür: "Mevzuat, kanunlar müsaade etmiyor. Bunun için Tevhîd-i Tedrisat Kanunu'nun değişmesi lâzımdır. Bu kanun ile İmam Hatip Mektepleri kapatılmış; o günden bu güne, buna dair bir kanun da çıkmamış... Karar, bizim salâhiyetimizin dışındadır. Parlamento'dan bir kanun çıkması lâzım. Biz böyle bir izin veremeyiz" diyor, direniyordu.

Müdür olacak adam, sarı bir herif... Yılan gibi bakışları var... Beni çok soğuk karşılıyor. Diyebilse, bana: 'Hoca defol git!' diyecek... Demedi ama bakışları öyle... Bir ay boyunca, her gittiğimde, bu Dönme, beni: 'Yine mi geldin Hoca! Boşuna yorulma!' diyen bakışlarla karşılıyor.

Bir ay Ankara'da süründüm. Çamaşırım kalmadı. Param bitti. Akşamları, otelden aldığım çayla, odamda ekmeği çaya batırıp yemek zorunda kaldım. Artık uykularım kaçırıyordu. Hatta bir gece kaşınmaya başladım. 'Eyvah, bitlendim mi acaba?' diye korktum, gözlüğümü takıp bakındım... Çünkü temiz çamaşırım kalmamıştı.

Girişken bir kimse değilim. Davet eden kimse de yok. Ancak Tâlim Terbiye Kurulu'na ve Tefvik Bey'e giderim, otele dönerim. Vallahi Ali Ulvi Bey, bir ay içinde kimseye söylemedim: Oturup beklerken, bacağımın altına mendil koyuyordum. Prostatım var, kaçırıyorum. 'Abdeste gideceğim' de diyemiyorum ki; 'Ulan, abdestini tutamayan adamın, burada ne işi var' derler mi diye...

Nihayet bir gün, artık çok sıkıldım, rahatsızlandım... Sarı adam, gittiğimde artık yüzüme bile bakmaz olmuştu... Bastonuma dayandım: 'Buradan doğru trene gideyim' diye kalktım. **Yalnız Tefvik İleri Bey'e bir daha uğrayayım, hem vedâ edeyim dedim. Tefvik Bey, o kırgın halimi gördü; rengimi beğenmedi: 'Hocam, siz rahatsızsınız.' 'Tefvik Bey, ben gidiyorum' dedim... Üzüldü, düşündü: 'Hocam iyi sabretmişsiniz... Son bir çare olarak, meseleyi Adnan Bey'e açalım' dedi.**

Birlikte Adnan Menderes Bey'e, Başvekâlete gittik. Vaziyeti anlattık. Adnan Bey hayret etti, üzüldü. Tâlim Terbiye Dairesi'ndeki bir adamın, Bakan'a karşı koyduğuna şaştı: 'Bu derece mi Tefvik Bey?', 'Evet, efendim, bu derecedir.' Başbakan biraz düşündükten sonra dedi ki:

'Hocam, yarın siz Tefvik Bey'e gelin; Tefvik Bey'le beraber Tâlim Terbiye'ye gidin... Ben aynı saatte baskın yapayım... Bir de bu şekilde tecrübe edelim. Belki Allah yardımcımız olur.'

Ertesi gün Adnan Bey'in dediği gibi, Tefvik Bey'le birlikte Tâlim Terbiye'ye gittik. O memurun masasında iken Başbakan geldi. Girer girmez selâm verdi. Sonra: 'Tefvik Bey neredesin yahu! Ne zaman sorsam, Tâlim Terbiye'de diyorlar! Nedir bu? Allah aşkına senin Tâlim Terbiye'de bu kadar ne işin var?'

'Efendim, Celâl Ökten Hoca, benim hocamdır. Bir aydan beri buradadır.'

'Hayırdır ne işi varmış?'

Tefvik Bey, 'Efendim, böyle böyle' diye anlattı. Adnan Bey, memura sordu: 'Beyefendi bunun mahzuru nedir?'

'Efendim, bana meşguliyetimin dışında bir teklif yapılıyor. Ben böyle bir karar veremem. Böyle bir müsaadeyi benden istiyorlar. Benden çıkması lâzımmış. Binaenaleyh mevzuat böyle bir karar vermeme müsaade etmez. Vekil Bey üzerime büyük baskı yapıyor.'

'Peki, Tefvik Bey'in verdiği tâlimat kâfi gelmiyorsa; emri ben vereyim: Bu emri günün Başvekili vermiş deyin.'

'Muhterem Başvekilim, ben mes'ul olurum; şifahî emir beni kurtaramaz.'

'O halde, lâzım olanı yazın, ben imza edeyim.'

Merhum Adnan Menderes'in bu kararlı tavrı karşısında, artık Tâlim Terbiye Dairesi Başkanlığı'nın söyleyecek sözü kalmadı.

Bizim vekâletten bir şey istediğimiz de yok... Binayı bulacağız, kirası, bakımı; idareciler, öğretmenler, hademe vs. maaşları, hepsi bize ait olacak... Tefvik Bey de sormuştu: 'Hocam nereye açacaksınız? Kimler okutacak?'

'Siz hele bize bir izni verin; Allah'ın lütf-u keremi ile onlar bulunur...'

O gün, benim için bayram oldu. İstanbul'dan telgraf çekip sorarlar: 'Ne zaman geleceksin?' 'Geldim, geliyorum.' derken, neyse müjdeyle döndüm. O gün, muvafakat emrini alıp da Başvekâletten otele gelirken, nasıl çıldırmadım, nasıl aklımı kaybetmedim, diye hâlâ şaşarım... Ne evlendiğim gün, ne de icazet aldığım zaman böyle sevindim... Bu dereceden fazla, bunu bastıran bir sevinci, ancak Beytullah'ı gördüğüm zaman hissettim...

Celal Hoca'nın öncülüğünde başlayan İmam Hatip Okulları nihayet yine onun çabalarıyla 13 Ekim 1951 gün ve 601 sayılı Müdürler Komisyonu kararıyla hayat bulmuştur. Buna göre açılacak okulun adı, İmam Hatip Okulu olmuştur. Özel Okullar Müdürlüğü'ne bağlı olarak açılacak İmam Hatip Okulları projesi 17 Ekim 1951 günü Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girmiştir. Kararnamede İmam Hatip Okullarının öğretim süresi belirtilmemiş ise de başlangıçta 4 yıllık ortaokul kısmı sonra da 3 yıllık lise kısmı açılmak suretiyle 4+3=7 yıllık bir öğretim kurumu haline gelmiştir. Kararnameye göre İmam Hatip Okulları Adana, Ankara, Isparta, İstanbul, Kayseri, Konya ve Maraş olmak üzere yedi ilde açılarak öğretime başlamıştır.

Celal Hoca okulların açılabilmesine dair Ankara'dan gelen belge ile okul binası ve okulun ihtiyaçlarını temin arayışına girmiştir. Çünkü belge, izin dışında herhangi bir okul binası, tahsisat vs.ye imkân vermemektedir.

Hoca, 70 yaşında bir emekli olmasına ve Milli Eğitim camiasından yanında hiç kimse olmamasına rağmen yaz sıcaklarında uzun süre bina aramıştır. Bina bulunduktan sonra da o yaşına rağmen sıra taşıyanlara bizzat yardım etmiştir. Bulunan kullanışsız binanın iyileştirilmesi, çoğu İstanbul dışından gelen talebelerin beslenme ve barınma ihtiyaçlarıyla Celal Hoca bizzat ilgilenmiş, İlim Yayma Cemiyeti ile işbirliği yapmıştır.

Celal Hoca, İmam Hatip Okullarının açılmasıyla birlikte iki yıl devam edecek olan İstanbul İmam Hatip Okulu Müdürlüğüne getirilmiştir. O, aynı zamanda burada Arapça dersleri de vermektedir. Bu sayede Celal Hoca yıllarca edindiği muallimlik tecrübesini ve tarihî rolünü icra ederken, İmam Hatip Okulunun ilk öğrencileri de devraldıkları kültürün ve tarihin canlı şahidini görme imkânına sahip olmuşlardır.

Okul ilk açıldığında ilkokul mezunu olanlar birinci sınıftan başlatılmıştır. Celal Hoca Milli Eğitim Bakanlığının onayıyla hazırlık sınıfı açmıştır. Bu hazırlık sınıfına da ortaokul mezunu talebeler kaydedilmiş ve burada İmam Hatip Okulunda okutulan meslek derslerini okumuşlardır. 1953-1954 yılında da hazırlık sınıfını tamamlayan bu ortaokul mezunu talebeler için üç yıllık lise kısmının birinci sınıfı açılmıştır.

İdareciliği sırasında Celal Hoca, beğenmediği hocaya İmam Hatip Okulunda ders vermemiş, beğendiği hocaya da kimse kusur bulamamıştır. Okula gelen talebelerin kaydı konusunda ise Celal Hoca, yaşı büyük olanlara ve hafız olanlara öncelik tanımıştır. Çünkü Hoca'ya göre imam olmak, biraz yaşı büyük olmayı gerektirir. Bu sebeple okulun ilk öğrencilerinin çoğunluğunu da hafızlar oluşturmuştur.

Celal Hoca'nın yakın dostu ve bir süre İstanbul İmam Hatip Okulunda dışarıdan derslere de girmiş olan Nurettin Topçu, bu okulların gayesini şöyle belirtmiştir: **"İmam Hatip Okulları ile İslam Enstitüleri başlangıçta merhum Celal Hoca gibi davayı kavrayan bir âlimin önderliğinde, İslam kültürüne hakikat kapısını açacak olan bir Rönesans (inkılâb) gayesi ile kurulmuştu."** Bu inkılâbın ilk etabını, büyüklerin söylediklerinin değişmez hakikat olarak görülmemesi başlatacaktır. Bu sayede serbest eleştiri ve tartışma ortamı geliştirilmiş olacaktır. Bunu yapacak olan da ilim ve felsefe zihniyetidir. Bu sebeple program hazırlanırken felsefe grubu dersleri üzerinde özellikle durulmuştur.

Eğitim tarihimize bakıldığında geleneksel ve modern olanın aynı programda yer aldığı okul fikri 1880'lerde açılan özel okullarla başlamıştır. Bu anlayış II. Meşrutiyetten sonra medreseleri ıslah çalışmalarında da devam ettirilmiştir. Bu fikrin Cumhuriyet döneminde ortaya çıkan modeli İmam Hatip Okulları olmuştur. Bu bağlamda İmam Hatip Okullarının devlet ideolojisinden doğan bir kurum olduğunu düşünenler olduğu gibi, bu okulların toplumun bütün kesimlerinin mutabakatıyla açıldığını ifade edenler de olmuştur.

Celal Hoca, İstanbul İmam Hatip Okulu müdürü olarak çalışırken 1953 yılında bu görevinden alınmıştır. Bunun nedeni, müdürlüğü sırasında Kur'an-ı Kerim'in Latin harfleriyle okutulması gerektiğini bildiren resmi bir yazıya verdiği cevapta, bu işin transkripsiyon yapılmadan olmayacağı yönünde teftiş heyetine yaptığı ilmi açıklamalardır. Celal hocanın yeni görevi 'meslek dersleri teftişi' olmuştur.

Celal Hoca daha hayattayken bu okullar; bir yandan karşı olanlar diğer yandan mutaassıp öğretmenlerin tutumuyla kuruluşundaki amacından uzaklaşmaya başlamıştır. Bu durum Celal Hoca'yı çok üzmüştür. Meslek okulunda meslek derslerinin zayıf kalmasını kabul edemeyen Hoca İmam Hatiplerde yaşanan bu olumsuz gelişmeler karşısında Bakanlığa bu kurumlar için bir de İslah Raporu sunmuştur.

Hayatının son dönemlerinde bir taraftan, kuruluşunda fikri katkılar verdiği İstanbul **Yüksek İslam Enstitüsünde hocalığa devam etmiş, bir yandan da Soğanağa Camii'nde her cumartesi ikindi namazından sonra İhyâ-u Ulumiddin merkezinde çeşitli dersler yapmıştır.** Kelamî meselelerden fikhî konulara, tasavvuftan psikolojiye, tarihten edebiyata kadar genişliği olan bu dersler maddi bir karşılığa da dayanmamıştır. Bu derslere her meslek ve meşrepten kişiler katılmıştır.

“Kara tahta önünde ölmek isterim” sözü meşhurdur. Kalp muayenesi için gittiği doktorun: “Kalbiniz on sekiz yaşında bir genç gibi, bu kalple yüz elli sene yaşarsınız” sözünü evde ve okulda yakınlarına tebessümle nakletmiştir. Ancak bundan bir gün sonra 1961 yılının 21 Kasım Salı günü çalışma masasında ertesi gün vereceği derse hazırlanırken, ders notlarının başında vefat etmiştir. Allah rahmet eylesin, hasenatını kabul taksiratını affeylesin.